

1. ODNOS PREMA DRŽAVI

1.1. Državno-pravni status BiH Bosna i Hercegovina kao država za nas je neupitna i ni pod kakvim uvjetima nećemo pristati na njezinu podjelu. Kao legalisti, mi prihvatamo postojeće ustavno uređenje, ali polazimo od toga da se dogovorno može mijenjati isključivo u Parlamentu Bosne i Hercegovine, odnosno odlukom legalno demokratski izabраних predstavnika svih naroda, nacionalnih manjina i građana Bosne i Hercegovine

1.2. □ Kakvu državu trebamo

Kao suverena, neovisna i teritorijalno nedjeljiva država Bosna i Hercegovina treba se izgrađivati kao moderno-demokratska, pravna, sekularna i socijalna država.

Kao

demokratska država

Bosna i Hercegovina treba razvijati pluralizam, ali mi taj pluralizam ne reduciramo na formalno višestranačje. Pluralizaciju bh. društva vidimo znatno šire i u smislu razvitka civilnog društva, njegovih asocijacija, organizacija i koordiniranih aktivnosti što vode javnom dobru, dobru za sve.

Kao

pravna država

Bosna i Hercegovina mora izgrađivati pravnu kulturu – kao civilizacijsku praksu – kako institucija vlasti, tako i građanskih vrijednosnih orijentacija. Država u kojoj će vladavina zakona i jednakost svih ljudi biti neupitna vrijednost i sastavni dio svakodnevnih navika i ponašanja ne samo vlasti, nego i svih društvenih ustanova i kao i svih građana u njihovim međusobnim odnosima.

Sukladno modernim civilizacijskim dostignućima, Bosna i Hercegovina kao

sekularna država

prakticira iskustveno provjerenu politiku odvojenosti crkve od države te istovremeno uvažava i ozbiljuje neutralan odnos prema bilo kojoj ideologiji ili religijskom svjetonazoru. To opredjeljenje podrazumijeva da postojeće vjerske zajednice, kao segmenti civilnog društva, uživaju punu slobodu, jednakopravnost i autonomiju. Shodno tome ne prihvatamo politiku otvorene ili tajne teokratizacije našeg društva.

I pored svih prisila koje dolaze sa ekonomskom liberalizacijom i prokapitalističkom modernizacijom, Bosna i Hercegovina, kao država, treba da zagovara i provodi politiku

socijalne tržišne ekonomije

, a to znači politiku socijalne pravde koja omogućava svakom čovjeku da, sasvim neovisno o svom osobnom statusu i materijalnom stanju, koristi sve raspoložive resurse javnih dobara u oblasti zdravstva, naobrazbe, kulture, sporta i svih drugih oblika zajedničkog društvenog standarda.

Država Bosne i Hercegovina obvezna je svakom svom građaninu koji živi pošteno (zakonski) i

od svoga rada, bez obzira na njegovu vjersku ili nacionalnu pripadnost jamčiti sigurnost, dostojanstven život, pravo na školovanje, te punu zdravstvenu i socijalnu zaštitu.

1.3. Nacionalni odnosi Mi smo za punu jednakost i slobodu svih naroda. Protivimo se svakoj politici koja odnose između bh. naroda gradi na bilo kakvoj podjeli; na

većinske

i

manjinske

, na one koji su

kralješnica

Bosne i Hercegovine i one koji to, navodno, nisu; ili na

autohtone

i

neautohtone

narode. Odbijamo svaku politiku koja bi društvene i nacionalne odnose gradila na ideji

titularnih nacija

i

titularnih religija

. Mi smo za punu jednakopravnost svih naroda, a protiv svake politike majorizacije, diskriminacije i segregacije u bilo kojem pogledu.

Mi se zalažemo za jednakopravnost svih ljudi (građana i građanki) BiH, za razvitak takvih društvenih odnosa koji će postupno eliminirati planski producirane strahove jednih od drugih. Nijedan građanin i građanka Bosne i Hercegovine ne smije biti diskriminiran/a zbog svog nacionalnog, religijskog, ateističkog, svjetonazornog ili seksualnog opredjeljenja.

Opredijelili smo se za potpunu jednakost svih građana i građanki, svih naroda i svih nacionalnih manjina Bosne i Hercegovine u svakom dijelu države. Konkretno i jasno, mi hoćemo punu jednakopravnost Srba u

Federaciji BiH

, Bošnjaka i Hrvata u

Republici Srpskoj

, te punu jednakopravnost svih nacionalnih manjina širom BiH.

Mi nismo ni anacionalna, ni nadsacionalna stranka.

Kao ljudska, svenacionalna i građanska bosanskohercegovačka politička opcija, mi priznajemo sve nacije i ustajemo u zaštitu svih individualnih i kolektivnih identiteta. Ali, ne političkim i ideološkim parolama, nego zakonskim procedurama, stajemo na stranu rasnih, nacionalnih, religijskih, spolnih, rodni, političkih, kulturnih i drugih prava, kako bismo iz sadašnjeg stanja antagonističkih odnosa što prije došli do harmonične i istinski jednakopravne pluralnosti smišljeno podijeljenog bosanskohercegovačkog društva.

1.4. Demokracija i sloboda Mi se zalažemo za razvitak pluralističke demokracije. To podrazumijeva da ćemo istrajno raditi na razvitku otvorenog, demokratskog i ljudski utemeljenog društva.

Otvorena za sve razlike, nacije, nacionalne

manjine i sve građane i građanke BiH, stranka će podržati sve oblike demokratski legitimnih akcija, kako bi se što prije pokrenuli pozitivni društveni procesi i učinkovito iskoristili svi ljudski potencijali u cilju što bržeg ukupnog napretka BiH i njenog priključenja Europskoj uniji.

Nećemo reduciranu demokraciju utemeljenu samo na pravu nacionalnih interesa. Pravo i slobodu na izražavanje i prakticiranje svojih uvjerenja, svjetonazora i kolektivnih identiteta moraju imati svi građani i građanke, bez obzira na svoje svjetonazore i idejna opredjeljenja. Pravo jednakih šansi mora biti pravo svih i pravo za sve. Djelovanje nacionalnih stranaka mora biti sukladno demokratskom sustavu vrijednosti i na tragu pozitivne ustavne legislative.

Mi demokraciju ne svodimo na političku sferu. Pitanje demokracije nije samo političko pitanje. To je moralno i etičko pitanje. I, na koncu, pitanje ljudskog dostojanstva i slobodnog rada. Radnici/e, uposlenici/e, namještenici/e - ne mogu, i ne smiju, u sferi rada, biti prepušteni/e na milost i nemilost novim kapitalistima, finansijskim moćnicima i državnoj administraciji. Razvitak ekonomske, odnosno industrijske demokracije jeste jedan od naših programskih ciljeva. Zato ćemo stalno surađivati sa sindikatima i drugim asocijacijama radništva te nastojati da se suvremena dostignuća radničke participacije i industrijske demokracije involviraju u naše zakonodavstvo. Pravo na rad i dostojanstven rad u slobodi čine temelj našeg poimanja demokracije.

*Naša
će se
stranka*

zalagati za deideologizaciju i debirokratizaciju institucija vlasti, te njihovu standardizaciju sukladno načelima što vladaju u zemljama Europske unije s ciljem da vlast postane servis građana i da građani u institucijama državnoga sustava na lagan i jednostavan način ostvaruju sva svoja prava pod jednakim uvjetima. Riješeni smo raditi na afirmaciji vrijednosti

*otvorenog
,
slobodnog*

*i
solidarno uvezanog civilnog
društva.*

1.5. Obnova i izgradnja novog bosanskohercegovačkog društva Mi cijenimo svaki napor uvođenja novih institucija te jačanja i afirmacije postojećih institucija BiH kao države. Podržavat ćemo sve napore da se u okviru aktuelnih ustavnih rješenja reafirmiraju do sada suspendirane ingerencije državnih ustanova, kao i da se ustavno-političkim dogovorima ojačaju centralne institucije države, kao krovne političke institucije bh. društva rukovođenog političkim načelima Europske unije.

No, mi smatramo da se uz racionalni politički angažman na institucionalnom re-dizajniranju naše države mora ozbiljnije i sustavnije raditi na obnovi i daljnjoj izgradnji i demokratizaciji bosanskohercegovačkog društva. Politika mora osigurati i podsticati široku suradnju u sferi sporta, kulture i umjetnosti, jamčeći slobodan protok ljudi, roba, ideja...

Obnova i izgradnja našega društva, oslanjajući se na raznorodne oblike komunikacije u

svakodnevnome životu naših građana, mora biti posebno osmišljena. U te nove procese političke resocijalizacije moraju se uključiti mediji, kulturne institucije, znanstvene ustanove, ekonomske asocijacije i sl.

Na tom planu podsticat ćemo
transentitetske veze i odnose

ne samo u ravni građanske svakodnevnice nego, i prije svega, između oficijelnih kulturnih institucija kao što su kazališta, galerije, akademije znanosti, instituti, biblioteke, muzeji, nevladine organizacije, sportske asocijacije i sl.

Politika zajedništva mora se graditi na međusobnom respektu različitosti i stvarnih sloboda i jednakosti u okviru koordinata modernih demokratskih vrijednosti. Svako zajedništvo različitosti podrazumijeva prava i odgovornosti. To producira organske veze unutarne solidarnosti, koje se jedino mogu oduprijeti idejno smišljenim predrasudama i praktičnoj diskriminaciji.

1.6. Vanjska politika Za nas nije sporna europski prosperitetna budućnost BiH i njena pripadnost NATO savezu. No, mi hoćemo u Europsku uniju *odmah*, danas, a ne sutra, odnosno – što *prije*

. Zato se zalažemo za što brže usklađivanje zakonskih akata i procedura s onima u Europskoj uniji, kako bi se stvorilo povoljno ozračje za što jači i brži ekonomski, kulturni, socijalni, gospodarski i svaki drugi napredak BiH.

Nije moguć ubrzani put u Europsku uniju bez sređenih, harmoničnih i beskonfliktnih odnosa sa susjednim državama. Zato hoćemo uravnoteženu politiku koja će što prije riješiti sve pogranične sporove, uzajamna potraživanja deviznih štetišta, mirovinska i druga prava naših građana ostvorena radom u drugim republikama bivše države, kao i probleme vezane uz status imovine građana i poduzeća što se nalaze na teritorijima susjednih država i sl.

U odnosima sa europskim državama tražit ćemo da se otklone prepreke kako bi BiH osigurala i ostvarila sva svoja prava što joj pripadaju kao – pomorskoj državi.

Mirovna politika naše je trajno opredjeljenje.

Organizirat ćemo i podržavati antiratne i druge mirovne pokrete protiv svakog ugnjetavanja ljudi i naroda širom svijeta.

1.7. Odgovorna vlada U radu naše stranke zalagat ćemo se za unapređenje i uvođenje novih mehanizama odgovornosti vlade za svoj rad u okviru institucija sustava (pravna odgovornost), kao i onoga dijela što se tiče pitanja razvitka političke kulture i političke odgovornosti vlade za svoj rad prema biračkom tijelu (politička odgovornost). *Navedeno* podrazumijeva stav da se građani shvataju kao stvarni autori zakona i drugih propisa, jer se odgovorna vlada u potpunosti pridržava prava (zakona) nametnutih od naroda preko njegovih predstavnika. Ovo je način na koji odgovorna vlada temelji svoj autoritet na demokratskim načelima i istovremeno služi demokraciji. Demokratski mehanizmi moraju pružiti građanima mogućnosti sudjelovanja, predlaganja i utjecaja iz kojih proizlazi postupanje vlade koja se

smatra odgovornom, a čime se ostvaruje ideal

vlast za građane

, a ne

vlast nad građanima.

Unaprijed poznate i transparentne demokratske procedure služe stvaranju prava kojima se jamči ostvarenje načela pravednosti.

U tom smislu, u onom dijelu koji podrazumijeva razvitak odgovornosti vlade u okviru sustava, zalažemo se za sljedeće:

- veći stupanj transparentnosti rada vlade u smislu trošenja proračunskih sredstava;
- uključenost svih relevantnih društvenih mehanizama u proces donošenja proračuna u smislu zadovoljavanja interesa šireg spektra društvenih interesa i većeg stupnja demokratičnosti;
- stvaranje mehanizama kontrole rada kroz djelovanje civilnog sektora- određivanje načina utjecaja rezultata npr. istraživanja na pitanje usmjerenja rada vlade;
- unapređenje kontrole rada vlade kroz parlament;
- transparentnost u imenovanju članova vladinih povjerenstava;
- smanjenje donošenja zakona po skraćenoj proceduri (neizravni utjecaj vlade)
- koordinacija rada vlade i parlamenta;
- primjena propisa o slobodi pristupa informacijama;
- prethodno obavještenje o dnevnome redu i stroga pravila o njegovoj promjeni;
- ispravak utvrđenih nepravilnosti na temelju izvješća neovisnih revizora i pozivanje na odgovornost
- primjena propisa o sprječavanju sukoba interesa

Imanentnost u radu stranke bit će aspekt razvitka političke kulture i političke odgovornosti prema načelu da političar snosi odgovornost za vršenje svoje vlasti... **1.8. Lokalna**

samouprava

Nova

lokalna uprava i samouprava, što će ju građani doživljavati podjednako kao svoje pravo i svoju obvezu da odgovorno i proaktivno upravljaju lokalnim razvitkom i poslovima, utemeljena na načelima

Europske

povelje

o

lokalnoj

samoupravi

i osnovnim vrijednostima i načelima dobre lokalne uprave, razvijat će se s temeljnim ciljem da lokalna uprava i samouprava u našoj zemlji postane moderan i kvalitetan servis građana i glavni pokretač lokalnog ekonomskog i socijalnog razvitka.

Lokalna uprava i samouprava će biti:

- *učinkovita* u pružanju brze, kvalitetne i jeftine usluge građanima, s procedurama koje su

jednostavne i prilagođene interesima klijenata;

- *transparentna*, osiguravajući potpunu zakonitost i javnost rada, punu odgovornost i jednak pristup za sve;

- *otvorena* za inicijative i interese mladih i *posvećena* rješavanju problema mladih, posebice u domenu kvalitetne naobrazbe, prilika za uposlenje, osiguravanja zdrave, sigurne i perspektivne sredine i uvjeta za zadovoljenje njihovih kulturnih i sportskih potreba;

- *proaktivna i konstruktivna* u suradnji sa entitetskim i državnim tijelima i organizacijama, drugim općinama, međunarodnim organizacijama i investitorima;

- *odgovorna* u rješavanju problema iz svoje mjerodavnosti, s jednakim tretmanom svih građana i svih dijelova lokalne zajednice;

- *servis građana* s punim uvažavanjem njihovih potreba, problema i prijedloga;

- *istinski servis poduzetnicima i potencijalnim investitorima* posvećena stvaranju stimulativnog poslovnog ozračja i istinskom partnerstvu javnog i privatnog sektora u osiguravanju ekonomskog razvitka lokalne zajednice;

- *inicijator* većeg sudjelovanja građana u odlučivanju i rješavanju problema u lokalnoj zajednici;

- *posvećena izgradnji civilnog društva*, posebice podržavajući i pomažući stvaranje i razvitak građanskih udruga i nevladinih organizacija.

1.9. Naobrazba Svakom čovjeku u Bosni i Hercegovine, bez ograničenja, osigurat ćemo pravo na naobrazbu i pravo na profesionalnu i trajnu obuku. Ovo pravo uključuje da bez diskriminacije i pod jednakim uvjetima svatko ima mogućnost potpuno besplatno pohađati osnovnu i srednju naobrazbu. Svim roditeljima, pod jednakim uvjetima, omogućit ćemo da svojoj djeci osiguraju takvu naobrazbu i školovanje što će biti usuglašeno s njihovim religioznim, filozofskim i pedagoškim ubjeđenjima.

Danas na početku 21. stoljeća u BiH imamo iz godine u godinu smanjen broj upisanih učenika u osnovne i srednje škole, što dobrim dijelom odražava stanje siromaštva građana (obitelji) naše zemlje. Mi smatramo da država mora osigurati besplatnu osnovnu i srednju naobrazbu svih njezinih stanovnika, te da se srednja naobrazba uvede kao obvezatna. Jedino ćemo na taj način osigurati mogućnost novim generacijama da se razvijaju sukladno vlastitim intelektualnim, kreativnim i radnim kapacitetima. Srednju ćemo naobrazbu reformirati sukladno modernim trendovima koji će osigurati brzu, učinkovitu i praktičnu primjenu i afirmaciju poduzetničkog duha kod mladih ljudi.

Sveučilišna naobrazba osigurat će se podjednako dostupnim svakome prema njegovim sposobnostima i željama koje neće biti umanjene socijalnim, ekonomskim ili zemljopisnim položajem. Visoku naobrazbu smatramo motornom snagom ekonomskog razvitka društva gdje će se u potpunosti implementirati odredbe Bolonjskog procesa a naročito njegove fundamentalne postavke (osiguranje kvalitete nastave, kreditni sustav bodovanja ispita, razvitak i uvezivanje znanstvenoistraživačkog rada, studentski standard itd.).

Sveučilišta u BiH moraju se standardizirati prema onim kriterijima primijenjenim u zemljama Europske unije, što će podrazumijevati angažiranje neovisnih specijaliziranih povjerenstava koja će primjenom takvih standarda uvesti red u sadašnje kaotično stanje visoke naobrazbe u BiH.

Prema istim kriterijima bit će standardizirana tzv. državna i privatna sveučilišta i fakulteti, a to će omogućiti jednaku razinu kvalitete nastavnog procesa u BiH na svim sveučilištima. Sadašnja praksa prekomjernog otvaranja sveučilišta u BiH bit će zamijenjena praksom međusveučilišne suradnje, te objedinjavanjem sveučilišta, pri čemu će se uskladiti lokalne i regionalne potrebe sa ekonomskim i kriterijima visoko standardiziranih europskih sveučilišta. Na toj će se osnovi situacija prekomjernog broja sveučilišta u BiH zamijeniti situacijom europski standardizirane visoke naobrazbe koja zadovoljava i lokalne, i regionalne, i potrebe zemlje u cjelini. Tamo gdje je to moguće, sveučilišta se trebaju depolitizirati i deideologizirati te transformirati od sadašnjih proračunskih institucija u institucije koje su u stanju proizvesti više vlastitih prihoda nego što povuku iz proračuna sredstava. Prijeko je potrebno je oživiti i ojačati vezu između sveučilišta, znanstvenih instituta i gospodarstva.

Europski put podrazumijeva da je znanje uvijek bilo važan element ekonomske aktivnosti, ali danas nam tri obrasca dozvoljavaju da identificiramo i opišemo današnje napredne ekonomije:

- brzo rastuća akumulacija kapitala i oslanjanje na formalna i tehnička znanja pogađa sve sektore ekonomije, sa sve većim znanstveno-tehnološkim udjelom u proizvodima i uslugama, što za posljedicu ima neprestano povećavanje potražnje za bolje kvalificiranim kadrom;
- raspolaganje sve moćnijim tehnološkim sredstvima za distribuciju i korištenje znanja i učinkovitija ekonomska aktivnost, zahvaljujući novim informacijskim i komunikacijskim tehnologijama;
- rastuća liberalizacija trgovine i protoka dobara i usluga tjera ekonomije da se fokusiraju na aktivnosti što su intezivnije utemeljene na znanju.

U Europskoj uniji izdvajanje za znanost je 3% BDP, a u BiH 0,03 % BDP, dakle 100 puta manje. Mi ćemo to promijeniti.